

Mała architektura ogrodowa – grille i wędzarnie.

Kamień naturalny, a takim przecież kamieniem jest łupek szarogłazowy, doskonale nadaje się do budowy tzw. małej architektury ogrodowej, zwłaszcza do budowy grilli, wędzarni i co ostatnio jest coraz częściej praktykowane – grillo-wędzarni (fot. 1). Łączą one w sobie funkcję grilla i wędzarni. Bardziej przemyślane konstrukcje potrafią także łączyć funkcję kominka wyposażonego w obrotowy rożen, pieca do pieczenia pizzy i posiadają żeliwną płytę do gotowania (fot. 3). Właściciel takiej „letniej kuchni” nie musi się martwić długotrwałym brakiem prądu lub gazu.

fot. 1 Grillo-wędzarnia wykonana z kamienia surowego drobnego

fot. 2 Kamil Piękoś (grill, wędzarnia i kominek w jednym)

fot. 3 Grillo-wędzarnia oklejona łupkiem jednostronnie ciętym oraz łupkiem elewacyjnym

Łupek może być zarówno materiałem konstrukcyjnym, jak i wyłącznie materiałem dekoracyjno-wykończeniowym, stanowiącym jedynie okładzinę ścian i murów. Wykonanie litych murów z łupka szarogłazowego jest bardzo efektowne, ale jednocześnie bardzo pracochłonne. Wymaga ono sporo czasu, cierpliwości i umiejętności. Kamień ma wystarczająco dużą wytrzymałość na ściskanie i może być budulcem nadającym się zarówno do wykonania fundamentów, jak i ścian nośnych budowli. Doskonałym materiałem może tu być **kamień murowy bloczkowy** lub **kamień murowy płytowy**. Dobrym materiałem do tego celu jest również **kamień surowy drobny** (fot. 2), choć przed wmurowaniem wymagać będzie więcej obróbki. Przy budowie wykorzystujemy sposoby znane już od setek, a może nawet tysięcy lat. Większych kamieni można użyć jako nadproży, a z mniejszych można wymurować łuki. Wykonanie łuków wymaga zastosowania odpowiednich, tymczasowych form podtrzymujących łuk podczas jego budowania, które mogą być wykorzystywane wielokrotnie (fot. 4). Kamienny łuk wykonany z łupka przypomina łuki wykonywane przed wiekami i przez to nadaje naszym budowiom niesamowitego charakteru sprawiając, że czujemy się jak właściciele fragmentu średniowiecznego zamku (fot. 5).

fot. 4 Murowanie łuku

fot. 5 Łuk z kamienia surowego drobnego

Naturalny nieregularny kamień nie wygląda tak banalnie, jak równo sklejona zaprawą cegła klinkierowa, choć wymaga od budowniczego dużo więcej kreatywności i pracy. Podczas prac cały czas przyświeca nam zasada, że ładny kamień układamy „do widza”, a gorszy wmurowujemy do wnętrza (fot.6). Pomimo, iż sam materiał z którego tworzymy jest nierówny i nieforemny cały czas warto korzystać z poziomicy, aby powstałe ściany zachowały pion i poziom (fot.7). Istotą łupka jest jego naturalna łupliwość, ale wyłącznie po określonych płaszczyznach. O ile z jednego grubszego kamienia łatwo można zrobić dwa cienkie o podobnej powierzchni, to przełupanie płaskiego kamienia w poprzek za pomocą młotka najczęściej kończy się nie takim efektem, jaki zamierzaliśmy osiągnąć. Niestety pod tym względem łupek jest raczej nieprzewidywalny i pęka w najbardziej nieoczekiwanym miejscu. Na szczęście łupek szarogłazowy doskonale się przycina za pomocą tarczy do kamienia i można to zrobić najwykleszą szlifierką.

fot.6 Budowa muru

fot.7 Budowa ogrodzenia

Dobrym sposobem na ograniczenie sobie ilości pracy, który nie wymaga rezygnacji z oryginalnego wyglądu jest zastosowanie łupka jedynie jako okładziny. W tym przypadku cały korpus grilla czy kominika może być wykonany np. z bloczka betonowego (fot.8), pustaka czy pełnej cegły (fot.9), a kamień stanowić będzie licową okładzinę.

Ważne, aby przed wykonaniem korpusu budowli, przewidzieć jakiej grubości okładzinę z kamienia zastosujemy i tak zaplanować wszystkie wymiary, aby po dołożeniu okładziny uzyskać właściwy wygląd i proporcję. Podobnie jak w przypadku wykonywania elewacji całych budynków i w tym przypadku możliwości jest kilka.

fot.8 Korpus grillo-wędzarni wykonany z bloczka betonowego i cegły szmotowej.

fot.9 Korpus grillo-wędzarni wykonany z pełnej cegły

Najłatwiej, najszybciej i za razem najtaniej jest obłożyć ściany naszego grilla kamieniem elewacyjnym łupanym (fot. 10). Drugim, znacznie efektowniejszym rozwiązaniem, jest obłożenie ścian kamieniem elewacyjnym jednostronnie ciętym (fot. 11). Kamieniem szczególnie wartym polecenia jest kamień jednostronnie cięty na szerokość 5 cm. Stosując ten kamień pokrywamy wybudowane ściany kamienną warstwą o grubości ok. 5 cm, Oklejona tym kamieniem ściana sprawia wrażenie, że jest wykonana z płyt kamiennych pomimo, że posiada jedynie okładzinę. Na narożnikach dobrze jest ułożyć kamień naprzemiennie (fot. 12), ponieważ ułożenie całej ściany do końca, a następnie oklejenie drugiej narożnej, będzie w widoczny sposób sugerowało, że jest to okładzina.

fot. 10. Kamień elewacyjny łupany

fot. 11. Kamień jednostronnie cięty

fot. 12. Narożnik oklejony kamieniem

W przypadku budowy grilli i wędzarni wszystkie elementy mające bezpośrednią styczność z wysoką temperaturą powinny być wykonane z cegły szamotowej lub choćby wyłożone szamotową okładziną (fot. 13, 14, 15). Sam łupek zastosowany np. w palenisku po pewnym czasie mógłby się rozwarstwiać i niszczyć. Do łączenia szamotowych elementów należy użyć zapraw szamotowych. Ponieważ ogrodowe grille czy wędzarnie nie osiągają temperatury 1000 stopni Celsjusza, w której to następuje spieczenie zaprawy i połączenie elementów, dlatego do zaprawy szamotowej należy dodać ok. 10% cementu portlandzkiego w celu poprawy jej wiązania.

fot. 13. Palenisko z cegły szamotowej.

fot. 14. Palenisko grilla z cegły szamotowej.

fot. 15. Komora grilla i wędzarni z cegły szamotowej.

Do łączenia kamienia w przypadku, gdy murujemy lite ściany, można użyć dobrej jakości zaprawy murarskiej. Natomiast w przypadku stosowania łupka jedynie jako okleiny polecane jest zastosowanie elastycznego, mrozoodpornego kleju do kamienia. Mniejsze znaczenie ma tutaj marka użytego kleju, ponieważ ważniejszym jest, aby każdy łączony czy doklejany kamień został „przetarty” kielnią tak, aby klej dokładnie pokrył powierzchnie kamienia.

Po nałożeniu kolejnej warstwy kleju ważnym jest, by kamień został solidnie dociśnięty do przyklejonego elementu lub podłoża. Podczas klejenia bardzo istotną rzeczą jest to, aby nie ubrudzić zbytnio kamienia zaprawą. Jeżeli podczas prac dojdzie do zabrudzenia kamienia, to należy go jak najszybciej oczyścić. Czyszczenie w późniejszym czasie będzie bardzo kłopotliwe, a wręcz czasem niemożliwe. Najpiękniej wyglądają mury ułożone tak, aby zaprawy łączącej kamienie nie było w ogóle widać (fot. 16) lub aby widać jej było bardzo niewiele (fot. 17).

fot. 16. Mur z kamienia fasadowego

fot. 17. Mur z łupka szarogłazowego

Na koniec kilka praktycznych wskazówek:

1. Jeżeli budujesz wędzarnię to zachowaj odległość ok. 1,5 (a najlepiej 2,0 metry) pomiędzy paleniskiem a komorą wędzarniczą. Przewód dymny może zakręcać. Nie musi być on w linii prostej, ale ważne, aby miał delikatne nachylenie w górę w kierunku komory i komina.
2. Przewód doprowadzający dym z paleniska do komory wędzarni nie powinien być mniejszy niż fi 200mm (fot. 18). Może być ceramiczny, z rury stalowej lub żeliwnej.
3. Dobrze, aby powierzchnia paleniska była możliwie jak największa. Umożliwia to prawidłowe spalanie i łatwiejszą regulację temperatury dymu.
4. W komorze spalania nie stosujemy rusztu i popielnika jak w piecu kaflowym. Palenisko powinno być pojedynczą, dużą komorą.
5. Bardziej przeczorni (lub nadgorliwi) mogą w kominie zamontować prostą przepustnicę regulującą przepływ dymu (fot. 19). W praktyce jednak rzadko będzie ona używana, gdyż temperaturę w wędzarni najłatwiej regulować ilością wchodzącego do paleniska powietrza.
6. Palenisko najlepiej zamknąć żeliwnymi drzwiczkami z regulowanym dopływem powietrza (fot. 20).

fot. 18. Przewód dymny

fot. 19. Przepustnica w kominie

fot. 20. Żeliwne drzwiczki do paleniska